Matematika A4 *(Valószínűségszámítás),* **1. zárthelyi,** *2009. október 19. 8:00,* **Vetier András kurzusa**
Munkaidő: 60 perc. A megoldásokhoz adjon magyarázatot! A végeredményeket elég numerikus képlettel megadni.

Feladatok

1. Egy bizonyos betegséggel kapcsolatban egy orvosi teszt 0,9 valószínűséggel helyes diagnózist ad, ha az illető beteg, de 0,05 valószínűséggel téves diagnózist ad, ha az illető egészséges. A lakosság egy ezreléke szenved ebben a betegségben. Feltéve, hogy a teszt szerint beteg valaki, mi a valószínűsége annak, hogy mégis egészséges?

2. Felmérést végzünk a múlt heti ötös lottó nyertesei (azaz legalább két találatot elért játékosai) között. Csak azokat kérdezzük, akik rendszeresen játszanak hetente egy szelvénnyel, és ezt megelőzően is nyertek már (sok ilyen van). A kérdés az, hogy ezt megelőzően hány hete nyertek utoljára. Mit tippel, hány heti várakozást fogunk kapni a leggyakrabban? Átlagosan hány hetet kellett várni egy ilyen lottózónak a két nyerés között? Indokolja meg az alkalmazott eloszlás jogosságát!

3. Adja meg egy 0 és 2 között egyenletes eloszlású véletlen szám négyzetének $F(x)$ eloszlás- és $f(x)$ sűrűségfüggvényének a képletét minden x valós számra.

4. Egy 4 tagú társaság tagjai egymástól függetlenül mennek el esténként a kártyaklubba ultizni. Tegyük fel, hogy megjelenésük valószínűségei: $0,9; 0,8; 0,7; 0,6$. Az, hogy hányan jelennek meg egy este, egy X valószínűségi változót jelent.

   a) Hogyan szimulálná X-et Excel-lel? Adjon X-re egy definíciót egy Excel táblázat egyetlen sorában! (Adja meg - szépen tálalva - a sor celláiba kerülő utasításokat!)

   b) Ha ezek után megismétli a definíciót, mondjuk, 1000 sorban, akkor az 1000 szimulációs eredményből hogyan közelítené X eloszlását grafikusan, illetve X várható értékét numerikusan? (Világosan írja le a választ - szépen olvasható - mondatokban!)

Megoldások

1. Az $A := \{\text{egeszséges}\}$ $B := \{\text{teszt szerint beteg}\}$ jelöléssel a Bayes tételből

   $$\mathbb{P}(A|B) = \frac{\mathbb{P}(B|A)\mathbb{P}(A)}{\mathbb{P}(B|A)\mathbb{P}(A) + \mathbb{P}(B|\bar{A})\mathbb{P}(\bar{A})},$$

   ahol $\bar{A}$ az A esemény komplementerét jelöli. **(2 pont)**

   A megadott adatokból kapjuk, hogy a fenti kifejezés számlálója $0,05 * 0,999$, **(3 pont)**

   nevezője pedig $0,05 * 0,999 + 0,9 * 0,001$. **(5 pont)**

2. Először kiszámoljuk annak a valószínűségét (p), hogy egy adott szelvény adott héten nyer (azaz legalább két találatos):

   $$p = \mathbb{P}(\text{nyer}) = 1 - \mathbb{P}(\text{0 vagy 1 találat}) = 1 - (\mathbb{P}(\text{0 találat}) + \mathbb{P}(\text{1 találat})) = 1 - \frac{\binom{85}{5} + 5\binom{85}{4}}{\binom{90}{5}} \quad (\approx 0,023)$$

   (4 pont)

   Mivel az egyes heteken történő nyerések egymástól függetlenek, és mindegyik p valószínűséggel következik be, ezért az $X =$ „ezt megelőzően hány hete nyertek utoljára” valószínűségi változó (optimista) geometriai eloszlást követ az előzőleg számolt p paraméterrel. **(2 pont)**

A leggyakrabban kapott várakozási időre (hetekben) a geometriai eloszlás móduszával tippelhetünk, ami minden esetben 1. (Ez onnan látható, hogy $p_k = (1-p)^k p$ szigorúan monoton csökkenő sorozat, ami $k = 1$ -nél veszi fel a maximumát.) Tehát a tipp: 1 hét. **(2 pont)**

A két nyertes hét közötti átlagos várakozási idő megegyezik a geometriai eloszlású X várhatóértékével, ami

$$\mathbb{E}(X) = \frac{1}{p} \ \ (\approx 42,9 \text{ hét}).$$

(2 pont)

3. Legyen U a $[0,2]$ intervallumon egyenletes eloszlású valószínűségi változó (ezzel ekvivalens: $U = 2 * RND$). Nyilván U^2 egy valószínűséggel 0 és 4 között vesz fel értékeket, ezért a sűrűségfüggvényre $f(x) = 0$, ha $x \notin [0,4]$, az eloszlásfüggvényre pedig $F(x) = 0$, ha $x < 0$, és $F(x) = 1$, ha $x > 4$ **(3 pont)**

   Legyen ezek után $x \in [0,4]$. Ekkor

   $$F(x) = \mathbb{P}(U^2 \leq x) = \mathbb{P}(U \leq \sqrt{x}) = \sqrt{x}/2,$$

   hiszen $\sqrt{x} \in [0,2]$, és U $[0,2]$-n egyenletes eloszlású. **(5 pont)**

   Már csak a sűrűségfüggvényt kell meghatároznunk $x \in [0,4]$ esetén. Ez pedig az eloszlásfüggvény deriváltja, azaz

   $$f(x) = \left(\frac{\sqrt{x}}{2}\right)' = \frac{1}{4\sqrt{x}}$$

   . **(2 pont)**

   A derivált a $[0,4]$ intervallum végpontjaiban nem létezik, hiszen az $x = 0$ és az $x = 4$ helyeken az eloszlásfüggvénynek törése van, de mint tudjuk, a sűrűségfüggvény véges sok pontban tetszőlegesen változtatható, így mindegy, hogy $f(0)$-t és $f(4)$-et mennyinek definiáljuk.

4. A helyes megoldás az alábbi Excel fájlból kiolvasható:

   `zh1_2009_10_19_vetier_4-ik_feladat_megoldasa.xls`

   A megoldás pontozása:

   A valószínűségi változó helyes definiálása IF és SUM utasításokkal (zöld cellák): **(2+2 pont)**

   A gyakoriságok helyes meghatározása a FREQUENCY utasítással (világoskék cellák): **(2 pont)**

   A relatív gyakoriságok meghatározása OSZTÁS-sal (sötétkék cellák): **(1 pont)**

   Utalás az ÁBRA helyes elkészítésére: **(1 pont)**

   A várható érték közelítése az átlaggal, amit az AVERAGE utasítás hajt végre (lila cella): **(2 pont)**